

REKOMENDACIJOS

TARYBOS REKOMENDACIJA (ES) 2021/1004

2021 m. birželio 14 d.

kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 292 straipsnį kartu su 153 straipsnio 2 dalimi ir 153 straipsnio 1 dalies j punktu,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 3 dalį Sąjunga kovoja su socialine atskirtimi ir diskriminacija ir skatina moterų ir vyrų lygybę bei vaiko teisių apsaugą;
- (2) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 9 straipsnį Sąjunga, nustatydamą ir įgyvendindamą savo politikos kryptis ir veiksmus, atsižvelgia į reikalavimus, susijusius su didelio užimtumo skatinimu, tinkamos socialinės apsaugos užtikrinimu, kova su socialine atskirtimi, taip pat aukšto lygio švietimu, mokymu ir žmonių sveikatos apsauga;
- (3) pagal SESV 151 straipsnį Sąjunga ir valstybės narės siekia skatinti užimtumą, geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas, deramą socialinę apsaugą, administracijos ir darbuotojų dialogą bei žmogiškųjų išteklių plėtotę, siekiant nuolatinio didelio užimtumo ir kovojant su socialine atskirtimi. Pagal SESV 153 straipsnio 1 dalies j punktą, siekdama šių tikslų, Sąjunga remia ir papildoma valstybių narių vykdomą veiklą kovos su socialine atskirtimi srityje;
- (4) Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 24 straipsnyje pripažįstama, kad vaikai turi teisę į jų gerovei užtikrinti būtiną apsaugą ir globą ir kad visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujama geriausiais vaiko interesais. Chartijos 33 straipsnyje nustatyta, kad šeimai užtikrinama teisinė, ekonominė ir socialinė apsauga;
- (5) 1996 m. gegužės 3 d. peržiūrėtos Europos socialinės chartijos 17 straipsnyje patvirtintas įsipareigojimas imtis visų tinkamų ir reikiamų priemonių užtikrinti, kad vaikai gautų jiems reikiamą priežiūrą, pagalbą, švietimą ir mokymą;
- (6) 1989 m. lapkričio 20 d. priimtos Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, kurią ratifikavo visos Sąjungos valstybės narės, 2, 3, 6, 12, 18, 24, 27, 28 ir 31 straipsniuose nustatyta, kad Konvencijos šalys pripažįsta, jog pirmiausia turi būti vadovaujama geriausiais vaiko interesais, taip pat pripažįsta vaiko teisę: dalyvauti visuomenės gyvenime ir vystytis, įskaitant teisę į apsaugą nuo visų formų diskriminacijos; teisę į gyvybę; teisę būti išklaustyti teismo ir administraciniame procesuose; teisę į aukščiausią prieinamą sveikatos lygį; teisę gauti kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas; teisę gauti valstybės pagalbą, kad būtų užtikrintas tinkamas gyvenimo lygis, švietimas, laisvalaikis, pramoginė veikla, ir teisę į visapusišką dalyvavimą kultūriniame ir meniniame gyvenime;

- (7) Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos ⁽¹⁾, kurią ratifikavo Sąjunga ir visos jos valstybės narės, 7 straipsnyje nustatyta, kad tos Konvencijos šalys imasi visų būtinų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad neįgalūs vaikai, taip pat kaip ir kiti vaikai, galėtų naudotis visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis;
- (8) Sąjunga, kartu su savo valstybėmis narėmis, yra visapusiškai įsipareigojusi būti lydere įgyvendinant Jungtinių Tautų Darbotvarkę iki 2030 m. ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus, įskaitant tikslus panaikinti skurdą, užtikrinti sveiką gyvenimą ir skatinti gerovę bei užtikrinti įtraukimą ir teisingą kokybišką švietimą;
- (9) 2013 m. vasario 20 d. Komisija priėmė rekomendaciją 2013/112/ES ⁽²⁾ „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“. Toje rekomendacijoje nustatytas integruotas požiūris į vaikų skurdo ar socialinės atskirties mažinimą ir vaikų gerovės didinimą, kuris grindžiamas trimis ramsčiais: galimybe naudotis ištekliais, galimybe gauti kokybiškas paslaugas ir vaikų dalyvavimo teise;
- (10) 2017 m. lapkričio mėn. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija pristatė Europos socialinių teisių ramstį, kuriuo nustatyta 20 principų, skirtų gerai veikiančioms ir sąžiningoms darbo rinkoms bei gerovės sistemoms remti. 11 principu numatyta vaikų teisė į įperkama geros kokybės ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, apsaugą nuo skurdo ir į konkrečias priemones, skirtas nepalankioje padėtyje esančių vaikų lygioms galimybėms didinti;
- (11) Europos Parlamentas 2015 m. lapkričio 24 d. rezoliucijoje ⁽³⁾ paragino Komisiją ir valstybes nares nustatyti vaiko garantijų sistemą, daugiausia dėmesio skiriant skurstantiems vaikams ir jų galimybėms naudotis paslaugomis. Europos Parlamentas 2021 m. kovo 11 d. rezoliucijoje ⁽⁴⁾ toliau paragino Komisiją į ES vaiko teisių strategiją įtraukti konkrečių priemonių, skirtų investuoti į vaikus siekiant panaikinti vaikų skurdą, įskaitant Europos vaiko garantijų sistemos sukūrimą bei reikiamų išteklių skyrimą, ir 2021 m. pirmąjį ketvirtį pateikti pasiūlymą dėl Europos vaiko garantijų sistemos ir paragino valstybes nares investuoti visus turimus išteklius, įskaitant Sąjungos lėšas, į kovą su vaikų skurdu bei socialine atskirtimi ir parengti Vaiko garantijų sistemos nacionalinius veiksmų planus;
- (12) bendra deklaracija „Siekiant įveikti skurdą ir socialinę atskirtį – COVID-19 poveikio šeimoms mažinimas – bendradarbiavimas kuriant stiprių vaikų ateitį“, kurią 2020 m. gruodžio mėn. pasirašė 24 Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos ministrai, raginama sukurti Europos vaiko garantijų sistemą, grindžiamą Rekomendacijos 2013/112/ES ir Europos socialinių teisių ramsčio principais ir integruotu požiūriu. Ministrai dar kartą patvirtino, kad būtina užtikrinti galimybę gauti nemokamą sveikatos priežiūrą, nemokamą švietimą, įperkama ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, tinkamą būstą ir pakankamą mitybą vaikams, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis;
- (13) Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane ⁽⁵⁾ suteiktas naujas postūmis kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi Sąjungoje, visų pirma nustačius tikslą iki 2030 m. asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių sumažinti 15 mln., įskaitant bent 5 mln. vaikų;
- (14) išsami Sąjungos vaiko teisių strategija ⁽⁶⁾ padeda stiprinti vaikų dalyvavimą visuomenės gyvenime, užtikrinti, kad pirmiausia būtų vadovaujama geriausiaisiais vaiko interesais, apsaugoti pažeidžiamus vaikus, įskaitant tuos, kuriems gresia socialinė bei ekonominė atskirtis ir marginalizacija, ginti vaiko teises internete, skatinti vaiko interesus atitinkantį teisingumą ir užkirsti kelią smurtui prieš vaikus bei su juo kovoti. Ja taip pat siekiama kovoti su vaikų diskriminacija, įskaitant jų lyties ar seksualinės orientacijos pagrindu arba jų tėvų lyties ar seksualinės orientacijos pagrindu;

⁽¹⁾ 2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos sprendimas 2010/48/EB dėl Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos sudarymo Europos bendrijos vardu (OL L 23, 2010 1 27, p. 35).

⁽²⁾ 2013 m. vasario 20 d. Komisijos rekomendacija 2013/112/ES „Investicijos į vaikus. Padėkime išsivaduoti iš nepalankios socialinės padėties“ (OL L 59, 2013 3 2, p. 5).

⁽³⁾ 2015 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl nelygybės mažinimo ypatingą dėmesį skiriant vaikų skurdui (2014/2237 (INI)).

⁽⁴⁾ 2021 m. kovo 11 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl vaikų teisių, atsižvelgiant į ES vaiko teisių strategiją (2021/2523(RSP)).

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas“, COM(2021) 102 *final*.

⁽⁶⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES vaiko teisių strategija“, COM(2021) 142 *final*.

- (15) Šios rekomendacijos tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti užtikrinant galimybę pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinių paslaugų rinkiniu, įskaitant lyčių aspekto integravimą, kad kovojant su vaikų skurdu ir skatinant lygias galimybes būtų atsižvelgta į skirtingą mergaičių ir berniukų padėtį. Pažeidžiami vaikai – jaunesni nei 18 metų asmenys, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis. Tai yra vaikai, gyvenantys namų ūkiuose, kuriems gresia skurdas arba kurie patiria didelį materialinį ir socialinį nepriteklių, arba kurių darbo intensyvumas yra labai mažas;
- (16) kad galėtų suteikti veiksmingą arba veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis paslaugomis, valstybės narės, pagal nacionalines aplinkybes ir metodus, turėtų arba organizuoti ir teikti tokias paslaugas, arba užtikrinti pakankamas išmokas, kad pažeidžiamų vaikų tėvai ar globėjai galėtų apmokėti su tomis paslaugomis susijusias išlaidas. Ypatingą dėmesį reikia skirti tam, kad galimos susijusios išlaidos netaptų kliūtimi pažeidžiamiems vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų visapusiškai naudotis pagrindinėmis paslaugomis;
- (17) beveik 18 mln. vaikų Sąjungoje gresia skurdas ar socialinė atskirtis ⁽⁷⁾, ir skirtumai tarp valstybių narių yra dideli. Rizikos veiksniai, dėl kurių kai kurie vaikai gali tapti itin pažeidžiami ir jiems gali grėsti skurdas ar socialinė atskirtis, labai skiriasi. Todėl nacionaliniai šios rekomendacijos įgyvendinimo metodai turėtų būti pritaikyti prie konkrečių vietos aplinkybių ir poreikių. Vienas iš pagrindinių vaikų socialinę atskirtį lemiančių veiksnių yra nevienodos galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis, kurios yra būtinos jų gerovei užtikrinti ir socialiniams, kognityviniams bei emociniams įgūdžiams ugdyti. Skurstantys vaikai arba nepalankioje padėtyje esantys vaikai labiau linkę susidurti su kliūtimis, trukdančiomis gauti ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, įtraukų švietimą, sveikatos priežiūrą, sveiką mitybą ir tinkamą būstą. Jų gyvenimas prasideda nepalankioje padėtyje, o tai gali turėti ilgalaikį poveikį jų vystymuisi ir ateities perspektyvoms;
- (18) iš kartos į kartą išliekanti socialinė atskirtis kelia pavojų kelių kartų socialinei sanglaudai ir lemia didesnes išlaidas mūsų gerovės valstybėms, silpnindama ekonominį ir socialinį atsparumą. Todėl siekiant didinti pastangas užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, svarbu gerinti lygias galimybes pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Tokiu būdu taip pat prisidedama prie lygių galimybių pažeidžiamiems vaikams skatinimo ir kovojama su vaikų skurdu;
- (19) nepalankios padėties problemos sprendimas nuo ankstyvo amžiaus yra ekonomiškai efektyvi investicija, be kita ko, ilgalaikėje perspektyvoje, nes ja prisidedama ne tik prie vaikų įtraukties ir jų geresnės socialinės bei ekonominės padėties jiems suaugus, bet taip pat prie ekonomikos ir visuomenės, kadangi jie geriau integruojasi į darbo rinką bei socialinį gyvenimą ir lengviau pereina iš švietimo sistemos į darbo rinką, be kita ko, visapusiškai įgyvendinant 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendaciją „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“ ⁽⁸⁾. Investavimas į lygias galimybes vaikams sudaro pagrindą tvariam ir integraciniam augimui, kuriuo grindžiama teisinga ir atspari visuomenė bei aukštynkryptė socialinė konvergencija. Tai taip pat padeda įveikti neigiamų demografinių pokyčių poveikį, mažinant įgūdžių ir darbo jėgos trūkumą ir užtikrinant geresnę teritorinę aprėptį, kartu išnaudojant žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos teikiamas galimybes;
- (20) lygios galimybės naudotis kokybišku ir įtraukiu ikimokykliniu ugdymu bei priežiūra ir švietimu yra būtinos norint išsivaduoti iš socialinės atskirties, perduodamos iš kartos į kartą, ir užtikrinti lygias galimybes nepalankioje padėtyje esantiems vaikams. Tačiau ribotas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros prieinamumas ir didelė kaina gali tapti kliūtimi vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų. Jų lankomumo rodikliai yra gerokai prastesni ir tai vėliau lemia blogesnius mokymosi rezultatus bei didesnę mokyklos nebaigusių vaikų, visų pirma migrantų kilmės vaikų arba romų vaikų, skaičių. Bendrojo lavinimo įstaigas pradedančių lankyti neįgalių vaikų arba vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, segregacija ir diskriminacija išlieka didele problema. Mokymo įstaigos pasirinkimas turi atitikti geriausias vaiko interesus. Dėl didėjančio migrantų kilmės vaikų skaičius švietimo sistemoje būtina užkirsti kelią segreguotai mokyklos aplinkai ir pritaikyti mokymo metodus, laikantis nacionalinės teisės ir valstybių narių įsipareigojimų pagal šios srities atitinkamus tarptautinės teisės aktus;

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion.

⁽⁸⁾ 2020 m. spalio 30 d. Tarybos rekomendacija „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo (OL C 372, 2020 11 4, p. 1).

- (21) svarbus mokymosi procesas, kurio metu įgyjama ir socialinių įgūdžių, vyksta užsiimant sportine, laisvalaikio ar kultūrine veikla. Patvirtinta, kad tokia veikla yra naudinga, ypač nepalankioje padėtyje esantiems vaikams. Tačiau tokia veikla kai kurioms vaikų grupėms gali būti neįperkama arba jų dalyvavimą apsunkina tinkamos infrastruktūros stygius, menkos galimybės dalyvauti tokioje veikloje arba su kalba susijusios problemos;
- (22) pažeidžiami vaikai turi menkas galimybes naudotis tam tikromis sveikatos priežiūros paslaugomis, pavyzdžiui, dantų priežiūra arba dantų koregavimo priemonėmis, pavyzdžiui dantų kabėmis, nešioti korekcinis lęšius arba akinius. Be to, tokie vaikai turi mažiau galimybių ir išteklių pasinaudoti ligų prevencijos arba sveikatinimo programomis. Skurdžios pajamos ir kiti socialiniai veiksniai daro reikšmingą poveikį vaikų bendram vystymuisi bei sveikatai, įskaitant psichikos sveikatą, ir didina prastos sveikatos riziką vėlesniais metais. Būtina imtis ankstyvosios intervencijos ir prevencijos veiksmų, kartu užtikrinant geresnes galimybes naudotis visuomenės sveikatos prevencijos ir sveikatinimo programomis, įskaitant skiepijimą, ir paramą tėvams, o tai gali padėti pasiekti geresnių rezultatų;
- (23) galimybė sveikai ir tvariai maitintis yra vienas iš iššūkių visų pirma mažas pajamas gaunančioms šeimoms. Sveikas maistas ir mitybos programos gali padėti spręsti tokias problemas kaip prasta mityba, fizinio aktyvumo trūkumas, nutukimas arba alkoholio ir tabako vartojimas, tokiu būdu mažinant mitybos nepakankamumą ir prastą mitybą, kuri yra labiau paplitusi tarp nepalankioje padėtyje esančių vaikų. Iš COVID-19 pandemijos metu įgytos patirties matyti, kokios svarbios yra mokyklinio maitinimo programos kai kuriems vaikams, kurie dėl izoliavimo staiga neteko patikimo mitybos šaltinio ^(*). Todėl itin svarbu užtikrinti, kad pažeidžiami vaikai kiekvieną dieną mokykloje bent vieną kartą per dieną gautų sveiko maisto, ir, atsižvelgiant į konkrečias vietas aplinkybes ir poreikius, tai būtų galima padaryti arba pateikiant tokį maistą, arba užtikrinant, kad tėvai, globėjai arba vaikai galėtų apsirūpinti tokiu maistu;
- (24) migrantų kilmės arba etninės mažumos kilmės vaikams iš mažas pajamas gaunančių šeimų gresia didesnė rizika gyventi labai prastomis būsto sąlygomis, perpildytuose būstuose ir patirti energijos nepriteklių, jiems taip pat kyla didesnis pavojus tapti benamiais. Būsto išlaidos yra didelė našta, ypač namų ūkiams, kuriuose pajamas uždirba tik vienas asmuo, ypač valdomiems moterų. Aprūpinimas tinkamu būstu ir užtikrinimas, kad vaikai ir jų šeimos gautų tinkamą laikiną apgyvendinimą yra svarbūs vaikų socialinės atskirties klausimo sprendimo ir benamystės rizikos mažinimo mechanizmai. Siekiant vaikų deinstitutionalizavimo, reikėtų skatinti kokybišką bendruomene ar šeima grindžiamą globą. Atsižvelgiant į bendrą vaiko padėtį ir individualius vaiko poreikius, vaikai turėtų būti apgyvendinami globos institucijose tik tokiu atveju, kai tai atitinka geriausius vaiko interesus. Parama vaikams, kurie palieka globos įstaigą arba globėjų šeimą, yra itin svarbi siekiant padėti jiems gyventi savarankiškai ir socialiai integruotis;
- (25) COVID-19 pandemijos sukelta krizė gali turėti didelį poveikį šeimų ir vaikų ekonominei bei socialinei gerovei ir, tikėtina, kad ji gali neproporcingai paveikti nepalankioje padėtyje esančius vaikus. Mažas ir vidutines pajamas gaunančiose gyventojų grupėse dėl augančio nedarbo ir ribotų nuotolinio darbo galimybių daromas potencialiai didelis poveikis namų ūkių disponuojamosioms pajamoms, todėl jos susiduria su didesne pajamų praradimo rizika. Tikėtina, kad ši krizė pagilins esamą nelygybę ir dėl jos padidės namų ūkių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius. Dėl jos taip pat labai apsunkinamas paslaugų prieinamumas. Tarp labiausiai nuo krizės nukentėjusiųjų yra įvairių formų nepalankioje padėtyje esantys vaikai. Daugeliui vaikų, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose nėra tinkamos šeimos paramos, įgūdžių ar įrangos, įskaitant atokiose arba kaimo vietovėse su nepakankama skaitmenine infrastruktūra gyvenančius vaikus, nuotolinis mokymasis buvo sunkus;
- (26) siekiant spręsti vaikų socialinės atskirties klausimą ir mažinti COVID-19 pandemijos socialinį ir ekonominį poveikį, reikalingas integruotas, į asmenį orientuotas, daugialypis požiūris ir galimybių atverianti politikos sistema. Stiprinant įvairaus lygmens tarnybų bendradarbiavimą ir jų veiklos koordinavimą garantuojama veiksminga prevencija ir remiama vaikų socialinė įtrauktis. Kartu su galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis užtikrinimu visuose regionuose ir teritorijose, įskaitant investicijas į paslaugų infrastruktūrą ir darbo jėgą, taip pat būtina patobulinti atitinkamų politikos krypčių veiksmingumą ir aktualumą, derinti prevencines priemones bei taisomuosius veiksmus ir kuo geriau pasinaudoti esamomis Sąjungos priemonėmis;

^(*) 2020 m. Socialinės apsaugos komiteto metinė socialinės apsaugos rodiklių (SARA) ir socialinės politikos krypčių raidos apžvalga. Ataskaita dėl svarbiausių socialinių iššūkių ir pagrindiniai pranešimai, p. 58.

- (27) Europos semestro ekonomikos ir užimtumo koordinavimo procese, paremtame socialinių rodiklių suvestine ⁽¹⁰⁾, pabrėžiamas su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi susijęs iššūkis, o kelioms valstybėms narėms pateiktos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos. Užimtumo politikos gairėse pabrėžiama, kaip svarbu visiems, įskaitant vaikus, užtikrinti galimybę naudotis tam tikromis paslaugomis, pavyzdžiui, ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, švietimu ir sveikatos priežiūra, nes tokia galimybė yra būtina sąlyga lygioms galimybėms užtikrinti;
- (28) Europos vaiko garantijų sistemai remti suteikiamos Sąjungos lėšos ir kitos paramos priemonės. Iš „Europos socialinio fondo +“ visos valstybės narės skirs atitinkamą sumą vaikų skurdo arba socialinės atskirties klausimui spręsti. Valstybėse narėse, kuriose rodiklis, susijęs su vaikais, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, viršija Sąjungos vidurkį, ta suma turės siekti bent 5 % jų nacionalinės „Europos socialinio fondo +“ asignavimų sumos. Laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų, Europos regioninės plėtros fondo ir programos „InvestEU“ lėšomis taip pat bus remiamos investicijos į galimybių atveriančią infrastruktūrą, pavyzdžiui, socialinį būstą ir ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros priemones, taip pat įrangą ir galimybes naudotis kokybiškomis pagrindinėmis paslaugomis. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, kuri yra Europos ekonomikos gaivinimo plano ir priemonės „Next Generation ES“ sudedamoji dalis, siūlomas papildomas Sąjungos finansavimas kitai kartai, vaikams ir jaunimui skirtoms reformoms, investicijoms ir politikos kryptims, pavyzdžiui, švietimui ir įgūdžiams, kurie turi būti įtraukti į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus ⁽¹¹⁾. Techninė paramos priemonė gali padėti valstybėms narėms parengti ir įgyvendinti struktūrines reformas švietimo, socialinių paslaugų, teisingumo ir sveikatos srityse, įskaitant tarpsektorines reformas, kuriomis siekiama spręsti vaikų skurdo ir socialinės atskirties klausimą;
- (29) valstybės narės taip pat gali naudotis 2017–2023 m. ES vaisių, daržovių ir pieno vartojimo skatinimo mokyklose programa, kad sveiki maisto produktai taptų labiau prieinami vaikams ir kad vaikai geriau suprastų sveiko ir tvaraus maisto teikiamą naudą;
- (30) ši rekomendacija turėtų būti įgyvendinama pasitelkus nacionalinius veiksmų planus, pritaikytus prie nacionalinių, regioninių ir vietos aplinkybių. Šiuose nacionaliniuose veiksmų planuose turėtų būti nustatyti pažeidžiami vaikai ir kliūtys, su kuriomis jie susiduria siekdami galimybės naudotis ir naudodamiesi paslaugomis, kurioms taikoma ši rekomendacija. Šiuo tikslu valstybėms narėms rekomenduojama įtraukti atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant vaikų teises propaguojančias nevyriausybinės organizacijas. Šios rekomendacijos įgyvendinimo pažanga turėtų būti reguliariai stebima, pavyzdžiui, kaip socialinių rodiklių suvestinės dalis Europos semestro kontekste, taip pat kuriant atitinkamus stebėsenos rodiklius;
- (31) šia rekomendacija papildoma Komisijos rekomendacija 2013/112/ES, ji yra vienas iš siektinų Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano rezultatų, taip pat ja papildoma išsami Sąjungos vaiko teisių strategija;
- (32) šia rekomendacija visapusiškai laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų. Ja nedaromas poveikis valstybių narių nacionalinės proceso teisės principams ir teisinėms tradicijoms ir nėra išplečiami Sąjungos įgaliojimai,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

TIKSLAS IR TAIKymo SRITIS

1. Šios rekomendacijos tikslas – užkirsti kelią socialinei atskirčiai ir su ja kovoti, užtikrinant galimybę pažeidžiamiems vaikams naudotis pagrindinių paslaugų rinkiniu, taip pat tokiu būdu prisidedant prie vaiko teisių puoselėjimo kovojant su vaikų skurdu ir skatinant lygias galimybes.
2. Ši rekomendacija taikoma pažeidžiamiems vaikams.

APIBRĖŽTYS

3. Šioje rekomendacijoje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) pažeidžiami vaikai – jaunesni nei 18 metų asmenys, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis;
 - b) migrantų kilmės vaikai – trečiųjų šalių piliečiai vaikai, nepriklausomai nuo jų migracijos statuso, ir valstybės narės pilietybę turintys migrantų šeimų vaikai, kurių bent vienas iš tėvų yra gimę užsienyje;

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/social-scoreboard-indicators>.

⁽¹¹⁾ Pagal 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

- c) vaikai nestabiliose šeimose – vaikai, patiriantys įvairius rizikos veiksnius, kurie galėtų lemti skurdą ir socialinę atskirtį. Tai apima: gyvenimą namų ūkyje, kuriame pajamas gauna tik vienas asmuo; gyvenimą su neįgalia motina ar neįgalium tėvu; gyvenimą namų ūkyje, kuriame yra psichikos sveikatos problemų turinčių arba ilgalaikėmis ligomis sergančių asmenų; gyvenimą namų ūkyje, kuriame piktnaudžiuojama narkotinėmis medžiagomis arba smurtauojama artimoje aplinkoje; Sąjungos piliečio, kuris persikėlė į kitą valstybę narę, vaikus, likusius savo kilmės valstybėje narėje; vaikus, kurių motina yra paauglė arba jie patys yra paauglės motinos, ir vaikus, kurių vienas iš tėvų yra laisvės atėmimo įstaigoje;
- d) veiksminga galimybė naudotis paslaugomis – padėtis, kai paslaugos yra sukurtos naudoti, įperkamos, prieinamos, geros kokybės, teikiamos laiku ir kai potencialūs gavėjai žino apie jas ir savo teises jomis naudotis;
- e) veiksminga ir nemokama galimybė naudotis paslaugomis – padėtis, kai paslaugos yra sukurtos naudoti, prieinamos, geros kokybės, teikiamos laiku ir kai potencialūs gavėjai žino apie jas ir savo teises jomis naudotis, ir kai tokios paslaugos yra teikiamos nemokamai jas suorganizuojant ir suteikiant arba skiriant pakankamas išmokas su tomis paslaugomis susijusioms išlaidoms arba mokesčiams padengti, arba teikiamos tokiu būdu, kad finansinės aplinkybės nebūtų kliūtis lygiateisei prieigai;
- f) mokyklinė veikla – mokymasis pasitelkus sportinę, laisvalaikio ar kultūrinę veiklą, kuri vyksta įprastomis mokyklos darbo valandomis arba kitu laiku ar kurią organizuoja mokyklos bendruomenė;
- g) sveikas maistas arba sveika mityba – subalansuoto maisto vartojimas, kuris vaikams teikia maisto medžiagų, būtinų jų fiziniam bei protiniam vystymuisi ir fizinei veiklai, atitinkančiai jų fiziologinius poreikius;
- h) tinkamas būstas – gyvenamoji vieta, kuri atitinka dabartinius nacionalinius techninius standartus, yra pagrįstai priimtinos būklės, teikia pagrįsto lygio šiluminį komfortą ir yra prieinama už įperkamą kainą.

ATSIŽVELGIANT Į NACIONALINĘ KOMPETENCIJĄ, APLINKYBES IR PRAKTIKĄ, VISAPUSIŠKAI LAIKANTIS
SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPŲ, REKOMENDUOJAMA:

PAGRINDINĖS REKOMENDACIJOS

- 4. Valstybėms narėms rekomenduojama pažeidžiamiems vaikams užtikrinti:
 - a) veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo ir mokyklinės veiklos bei sveikatos priežiūros paslaugomis ir kiekvieną dieną mokykloje bent kartą gauti sveiko maisto;
 - b) veiksmingą galimybę sveikai maitintis ir gyventi tinkamame būste.
- 5. Valstybėms narėms rekomenduojama nustatyti pažeidžiamus vaikus ir šioje grupėje atsižvelgti, kai tikslinga rengiant nacionalines integruotas priemones, į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduria visų pirma:
 - a) benamiai vaikai arba vaikai, gyvenantys labai prastomis būsto sąlygomis;
 - b) vaikai su negalia;
 - c) psichikos sveikatos problemų turintys vaikai;
 - d) migrantų kilmės arba etninės mažumos, visų pirma romų, kilmės vaikai;
 - e) vaikai, kuriems skirta alternatyvi globa, visų pirma institucinė;
 - f) vaikai nestabiliose šeimose.

GALIMYBIŲ ATVERIANČI POLITIKOS SISTEMA

- 6. Atsižvelgiant visų pirma į geriausių vaikų interesus, valstybėms narėms rekomenduojama sukurti integruotą ir galimybių suteikiančią politikos sistemą, kad būtų galima spręsti vaikų socialinės atskirties klausimą, daugiausia dėmesio skiriant iš kartos į kartą pasikartojančių skurdo ir nepalankios padėties ciklų nutraukimui ir COVID-19 pandemijos socialinio ir ekonominio poveikio mažinimui. Tuo tikslu, įgyvendinant šią rekomendaciją, valstybėms narėms rekomenduojama:
 - a) užtikrinti socialinės, švietimo, sveikatos, mitybos ir būsto politikos krypčių derėjimą nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis ir, jei įmanoma, integruotai pagerinti jų tinkamumą remiant vaikus;
 - b) tęsti ir, jeigu būtina, padidinti investicijas į švietimo, tinkamos sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemas, kad būtų galima veiksmingai tenkinti vaikų ir jų šeimų, visų pirma tų, kuriems gresia socialinė atskirtis, poreikius;

- c) užtikrinti tinkamą politiką ir išteklius, taip pat taikant darbo rinkos integravimo priemones, paramos priemones tėvams ar globėjams ir pajamų rėmimą šeimoms bei namų ūkiams, kad finansinės kliūtys vaikams nepanaikintų galimybių naudotis kokybiškais paslaugomis;
- d) spręsti socialinės atskirties teritorinio aspekto problemas, atsižvelgiant į konkrečius vaikų poreikius pagal išskirtines miesto, kaimo, atokias ir nepalankioje padėtyje esančias vietas, remiantis integruotu ir plataus pobūdžio požiūriu;
- e) stiprinti bendradarbiavimą su nacionalinėmis, regioninėmis ir vietos institucijomis, socialinės ekonomikos organizacijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, propaguojančiomis vaikų teises, pačiais vaikais bei kitais suinteresuotaisiais subjektais ir juos įtraukti į politikos kryptių ir kokybiškų paslaugų vaikams kūrimą, įgyvendinimą ir stebėseną;
- f) imtis priemonių skatinti įtraukti ir vengti pažeidžiamų vaikų diskriminacijos ir stigmatizacijos bei kovoti su jomis;
- g) remti strategines investicijas į kokybiškas paslaugas vaikams, įskaitant galimybių atveriančią infrastruktūrą ir kvalifikuotą darbo jėgą;
- h) skirti tinkamus išteklius ir optimaliai išnaudoti nacionalines ir Sąjungos lėšas, visų pirma „Europos socialinio fondo +“, Europos regioninės plėtros fondo ir, kai tinkama, iniciatyvos „REACT-ES“, programos „InvestEU“, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir Techninės paramos priemonės lėšas;
- i) visoje galimybių atveriančioje sistemoje atsižvelgti į lyčių aspektą.

IKIMOKYKLINIS UGDYMAS IR PRIEŽIŪRA, ĮTRAUKUS ŠVIETIMAS IR MOKYKLINĖ VEIKLA IR SVEIKAS MAISTAS KIEKVIENĄ DIENĄ MOKYKLOJE

7. Siekiant užtikrinti pažeidžiamiems vaikams veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis kokybiškais ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros, švietimo ir mokyklinės veiklos paslaugomis ir gauti sveiko maisto kiekvieną dieną mokykloje, valstybėms narėms rekomenduojama:
- a) nustatyti ir šalinti finansines ir nefinansines kliūtis dalyvauti ikimokykliniame ugdyme ir priežiūroje, švietime ir mokyklinėje veikloje;
 - b) imtis priemonių užkirsti kelią mokyklos nebaigimui ir sumažinti tokių atvejų skaičių, atsižvelgiant į lyčių aspektą, iš naujo įtraukti į mokslą vaikus, kuriems gresia nebaigti švietimo ar mokymo įstaigos arba kurie jos nebaigė, be kita ko, teikiant individualaus orientavimo paslaugas ir stiprinant bendradarbiavimą su šeimomis;
 - c) teikti mokymosi pagalbą vaikams, turintiems mokymosi sunkumų, kad būtų galima kompensuoti jų kalbines, kognityvines ir švietimo spragas;
 - d) pritaikyti ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir švietimo įstaigų patalpas ir mokomąją medžiagą prie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ir neįgalių vaikų poreikių ir kuo tinkamiau į tuos poreikius reaguoti, naudojant įtraukius mokymo ir mokymosi metodus; šiuo tikslu užtikrinti, kad įstaigoje dirbtų kvalifikuoti mokytojai ir kiti specialistai, pavyzdžiui, psichologai, logopedai, reabilitologai, socialiniai darbuotojai arba mokytojų padėjėjai;
 - e) įdiegti priemones, padedančias įtraukiam švietimui, ir vengti segreguotų klasių ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir švietimo įstaigose; taip pat galima suteikti pirmenybę arba prirėmus ankstyvą galimybę naudotis paslaugomis pažeidžiamiems vaikams;
 - f) kiekvieną dieną mokykloje bent kartą per dieną pateikti sveiką maistą;
 - g) kai taikytina, užtikrinti, kad būtų suteikta mokomoji medžiaga, įskaitant skaitmenines mokymo priemones, vadovėlius, uniformas ar kitą reikalingą aprangą;
 - h) teikti didelės spartos ryšį, skaitmenines paslaugas ir nuotoliniam mokymui reikalingą tinkamą įrangą, kad būtų galima užtikrinti galimybę naudotis mokomuoju turiniu internete, taip pat tobulinti pažeidžiamų vaikų bei mokytojų skaitmeninius įgūdžius ir vykdyti reikiamas investicijas visų formų skaitmeninei atskirčiai šalinti;
 - i) kai taikytina, teikti transporto į ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei švietimo įstaigas paslaugas;
 - j) užtikrinti lygias ir įtraukias galimybes dalyvauti mokyklinėje veikloje, įskaitant dalyvavimą mokyklinėse išvykose ir sporto, laisvalaikio ir kultūrinėje veikloje;
 - k) sukurti švietimo įstaigų, vietos bendruomenių, socialinių, sveikatos priežiūros ir vaikų apsaugos tarnybų, šeimų ir socialinės ekonomikos subjektų bendradarbiavimo sistemą, siekiant remti įtraukų švietimą, užtikrinti vaikų priežiūrą po pamokų ir sudaryti sąlygas dalyvauti sporto, laisvalaikio bei kultūrinėje veikloje ir kurti švietimo įstaigas, kaip įtraukties ir dalyvavimo centrus, ir į jas investuoti.

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA

8. Siekiant pažeidžiamiems vaikams garantuoti veiksmingą ir nemokamą galimybę naudotis kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugomis, valstybėms narėms rekomenduojama:
- palengvinti ankstyvą ligų ir raidos sutrikimų, įskaitant su psichikos sveikata susijusias ligas, nustatymą bei gydymą, užtikrinti galimybę reguliariai pasitikrinti sveikatą, įskaitant odontologo ir oftalmologo konsultacijas, ir dalyvauti sveikatos patikros programose; užtikrinti laiku atliekamus gydomuosius ir reabilitacinius veiksmus, įskaitant galimybę gauti vaistų, gydymą bei priežiūros paslaugas ir galimybę dalyvauti skiepavimo programose;
 - teikti tikslines reabilitacijos ir mokymosi gyventi paslaugas neįgaliems vaikams;
 - įgyvendinti pažeidžiamiems vaikams ir jų šeimoms, taip pat su vaikais dirbantiems specialistams skirtas prieinamas sveikatinimo ir ligų prevencijos programas.

SVEIKA MITYBA

9. Siekiant pažeidžiamiems vaikams veiksmingai užtikrinti pakankamos ir sveikos mitybos galimybes, be kita ko, pagal ES vaisių, daržovių ir pieno vartojimo skatinimo mokyklose programą, valstybėms narėms rekomenduojama:
- remti galimybę valgyti sveiką maistą taip pat ir ne mokykloje, įskaitant paramą natūra arba finansinę paramą, visų pirma išskirtinėmis aplinkybėmis, kai uždaromos mokyklos;
 - užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir švietimo įstaigose mitybos standartai atitiktų specialius mitybos poreikius;
 - riboti daug riebalų, druskos ir cukraus turintį maistą ir jo reklamavimą ikimokyklinio ugdymo bei priežiūros ir švietimo įstaigose;
 - teikti tinkamą informaciją vaikams ir šeimoms apie sveiką vaikų mitybą.

TINKAMAS BŪSTAS

10. Siekiant pažeidžiamiems vaikams veiksmingai užtikrinti galimybę gyventi tinkamame būste, valstybėms narėms rekomenduojama:
- užtikrinti, kad benamiai vaikai ir jų šeimos gautų tinkamą apgyvendinimą, būtų greitai perkelti iš laikino apgyvendinimo vietų į nuolatinį būstą ir jiems būtų teikiamos atitinkamos socialinės bei konsultavimo paslaugos;
 - įvertinti ir prireikus peržiūrėti nacionalinę, regioninę ir vietos būsto politiką ir imtis veiksmų, kad būtų tinkamai atsižvelgta į šeimų, kuriose yra pažeidžiamų vaikų, interesus, įskaitant energijos nepriteklausios problemos sprendimą ir benamystės rizikos prevenciją; toks vertinimas ir peržiūra taip pat turėtų apimti socialinio būsto politiką arba paramos būstui politiką bei paramą būstui ir turėtų būti toliau gerinamas prieinamumas neįgaliems vaikams;
 - užtikrinti pažeidžiamiems vaikams ir jų šeimoms prioritetinę galimybę laiku gauti socialinį būstą arba paramą būstui;
 - apgyvendinant vaikus globos institucijose arba globėjų šeimose, vadovautis geriausiais vaiko interesais, ir atsižvelgti į bendrą situaciją bei individualius poreikius; užtikrinti vaikų perėjimą nuo globos vaikų globos institucijose ar globėjų šeimose prie bendruomene grindžiamos globos ar globos šeimoje ir remti jų savarankišką gyvenimą ir socialinę integraciją.

VALDYMAS IR ATASKAITŲ TEIKIMAS

11. Siekiant patikimo valdymo, stebėsenos ir ataskaitų teikimo, taip pat tinkamai atsižvelgiant į esamas nacionalines struktūras ir mechanizmus, valstybėms narėms rekomenduojama:

Nacionaliniai Vaiko garantijų sistemos koordinatoriai

- skirti nacionalinį Vaiko garantijų sistemos koordinatorių, turintį tinkamus išteklius ir įgaliojimus, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingai koordinuoti ir stebėti šios rekomendacijos įgyvendinimą;

Pažeidžiamų vaikų nustatymas

- siekiant kuo veiksmingiau skirti priemones pažeidžiamiems vaikams ir, atsižvelgiant į nacionalines, regionines ir vietos organizacijas bei aplinkybes, įtraukti atitinkamas suinteresuotąsias šalis į procesą nustatant pažeidžiamus vaikus ir klišius, su kuriomis jie susiduria siekdami galimybės naudotis ir naudodamiesi paslaugomis, kurias apima ši rekomendacija;

Nacionaliniai veiksmų planai

- c) per devynis mėnesius nuo šios rekomendacijos priėmimo pateikti Komisijai laikotarpio iki 2030 m. šios rekomendacijos įgyvendinimo veiksmų planą, atsižvelgiant į nacionalines, regionines ir vietos aplinkybes, taip pat į esamus politikos veiksmus ir priemones, kuriomis remiami pažeidžiami vaikai. Veiksmų plane visų pirma turėtų būti nurodyta:
- i) tikslinės pažeidžiamų vaikų, kuriems bus skiriamos atitinkamos integruotos priemonės, kategorijos;
 - ii) siektini kiekybiniai ir kokybiniai tikslai, kurie įgyvendinant atitinkamas priemones turi būti pasiekti, kiek tai susiję su pažeidžiamais vaikais, atsižvelgiant į regioninius ir vietos skirtumus;
 - iii) planuojamos arba jau taikomos priemonės įgyvendinant šią rekomendaciją, įskaitant regioniniu ir vietos lygmenimis, ir reikalingi finansiniai išteklių bei terminai;
 - iv) kitos planuojamos arba jau taikomos priemonės vaikų socialinės atskirties problemoms spręsti ir iš kartos į kartą išliekantiems nepalankios padėties ciklams panaikinti, visų pirma grindžiamos galimybių atveriančia politikos sistema, numatyta 6 dalyje;
 - v) nacionalinė duomenų, susijusių su šia rekomendacija, rinkimo, jos stebėsenos ir vertinimo sistema, taip pat siekiant sukurti bendrą stebėsenos sistemą, kaip nurodyta 12 dalies d punkte;

Informavimas

- d) parengti veiksmingas pažeidžiamų vaikų ir jų šeimų informavimo priemonės, visų pirma regioniniu ir vietos lygmenimis, pasitelkus švietimo įstaigas, apmokytus socialinius darbuotojus, paramos šeimai tarnybas, pilietinės visuomenės ir socialinės ekonomikos organizacijas, siekiant didinti informuotumą ir skatinti bei lengvinti naudojimąsi paslaugomis, kurioms taikoma ši rekomendacija;

Suinteresuotųjų šalių dalyvavimas

- e) užtikrinti regioninių, vietos ir kitų atitinkamų institucijų, vaikų ir pilietinei visuomenei atstovaujančių atitinkamų suinteresuotųjų šalių, nevyriausybinių organizacijų, švietimo įstaigų ir įstaigų, atsakingų už socialinės įtraukties ir integracijos, pagarbos vaikų teisėms, įtraukaus švietimo ir nediskriminavimo skatinimą, įskaitant nacionalines lygybės institucijas, dalyvavimą rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant veiksmų planą;

Ataskaitų teikimas Komisijai

- f) kas dvejus metus teikti Komisijai ataskaitas apie šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą laikantis c punkte nurodyto nacionalinio veiksmų plano.

ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR VERTINIMAS

12. Taryba palankiai vertina Komisijos siekį:

- a) stebėti šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą, įskaitant jos rezultatus ir poveikį pažeidžiamiems vaikams, be kita ko, nurodant tai socialinių rodiklių suvestinėje Europos semestro kontekste, ir siūlyti, kai tinkama, konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas valstybėms narėms;
- b) bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, nacionaliniais Vaiko garantijų sistemos koordinatoriais ir Socialinės apsaugos komitetu, siekiant palengvinti tarpusavio mokymąsi, dalytis patirtimi, keistis gerąja patirtimi ir toliau tęsti veiksmus, kurių buvo imtasi reaguojant į šią rekomendaciją, kaip nustatyta atitinkamuose nacionaliniuose veiksmų planuose;
- c) reguliariai teikti ataskaitas Socialinės apsaugos komitetui dėl šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangos, remiantis valstybių narių pateiktomis ataskaitomis;
- d) bendradarbiauti su Socialinės apsaugos komitetu, siekiant:
 - i) nustatyti bendrą stebėsenos sistemą naudojantis esamais duomenų šaltiniais bei rodikliais ir prireikus toliau plėtoti sutartus bendrus kiekybinius ir kokybinius rodiklius šios rekomendacijos įgyvendinimui vertinti;
 - ii) siekiant prisidėti prie politikos formavimo, Sąjungos lygmeniu didinti palyginamų duomenų prieinamumą, aprėptį ir aktualumą, įskaitant duomenis apie pažeidžiamus vaikus ir jų galimybes naudotis paslaugomis, ir vaikams skirtų išmokų pakankamumą bei aprėptį;

- e) peržiūrėti šios rekomendacijos įgyvendinimo pažangą ir ne vėliau kaip po penkerių metų nuo jos priėmimo pateikti Tarybai ataskaitą;
- f) stiprinti informuotumo didinimą ir informavimo veiklą bei plėsti rezultatų ir gerosios patirties pavyzdžių sklaidą Sąjungos lygmeniu ir tarp valstybių narių bei atitinkamų suinteresuotųjų šalių.

Priimta Liuksemburge 2021 m. birželio 14 d.

Tarybos vardu
Pirmininkė
A. MENDES GODINHO
